Original Article

Received/Accepted Dates

10.09.2022/15.08.2023

Journal of Criminology Sociology and Law

ISSN 2734-2328

http://www.journalcriminology.com

Tevrat İncil ve Kuran Üzerine Bir Değerlendirme

Ahmet Zeki

Researcher

toranaga2010@gmail.com

Özet

Dünya nüfusu yaklaşık 8 milyara ulaştı ve insanlar arasında müthiş bir keşmekeşlik, tarif edilmez bir karmaşıklık görüyoruz. İnsanların farklı inançlara sahip olmaları bir karmaşa mıdır? Niçin bütün insanlar aynı dine mensup değiller? Çalışmamızda Tevrat, İncil ve Kuran üzerinde değerlendirmeler yaparken, insanların aynı dine mensup olup olamayacakları sorusuna da cevap arayacağız.

İslam'a göre Tevrat ve İncil'in de aslı vahiydir, ilahi ve semavidirler. Bu kutsal kitaplar tercüme edilirken bazı hatalar yapılmış ve kasıtlı olarak değiştirilmiştir. Bazı Hanefi alimlerine göre, Tevrat ve İncil ancak abdestli olarak ele alınabilir. Fıkıhtaki "önceki şeriatlar" prensibine göre Tevrat ve İncil'de yer alan bazı hükümler, İslam hukukunun da kaynağını teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tevrat, İncil, Kuran

An Evaluation of the Torah, the Bible and the Qur'an

Summary

The world's population has reached nearly 8 billion, and we see tremendous confusion, indescribable complexity among people. Is it a mess that people have different beliefs? Why don't all people belong to the same religion? In our study, while evaluating the Torah, the Bible and the Qur'an, we will also seek an answer to the question of whether people can belong to the same religion.

According to Islam, the origin of the Torah and the Bible is revelation, they are divine and heavenly. Some mistakes were made and deliberately changed while translating these holy books. According to some Hanafi scholars, the Torah and the Bible can only be considered with wudu. According to the principle of "prior sharia" in fiqh, some provisions in the Torah and the Bible are also the source of Islamic law.

Keywords: Torah, Bible, Quran

Giriş

Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %29'unu Doğu Asya ve geleneksel din müntesipleri, %31 civarını Hıristiyanlar, %24 civarını Müslümanlar ve %16 civarını inançsızlar oluşturmakadır.Yüzdeye ilave etmediğimiz, belirli bir sayıda da (14-15 milyon civarı) Yahudi nüfusu oluşturmaktadır.

İlahi din mensupları, önceki kitap ve peygamberleri tasdik ederler. Buna göre Müslümanlar, hem Hz. İsa'yı hem Hz. Musa'yı ve Tevrat ile İncil'i tasdik ederler, ancak orijinal Tevrat ve İncil'in şu anda bulunmadığını, hali hazırdakilerin değişikliklere uğradığına inanırlar. Hıristiyanlar, Hz. Musa'yı ve Tevrat'ı tasdik eder ancak İslam'ı kabul etmez. Yahudiler, İslam'ı da Hristiyanlığı da kabul etmezler.

Tevrat

Yunanca kitap anlamına gelen bible; The Old Testament (Eski Ahit, Tevrat) ve The New Testament (Yeni Ahit, İnclil) olarak iki kitaptan oluşur. Yahudiler tarihlerini Hz. İbrahim'in Sara'dan oğlu İshak'a dayandırırlar. İsrail kelimesi "Tanrı ile güreşen" anlamında olup İshak'ın oğlu Hz. Yakub'u ifade etmektedir. (Tekvin-genesis, 32: 22-32)

Hz. Musa'ya Tanrı'nın, İsrailoğullarını Firavun'un esaretinden kurtarma vazifesini vermesinden sonra Sina'da Tanrı, Hz. Musa'ya "10 Emir"i vermiş ve diğer vahiylerle birlikte de Tora (Tevrat) oluşmuştur. Tanah'ın (Eski Antlaşma) ise, Yahudi Peygamberleri tarafından Tanrı'nın vahyi ile yazıldığına inanılmaktadır. Hz. Süleyman'dan sonra İsrailoğulları bölündü, bir kısmı Asurlular (M.Ö. 722), diğer kısmı Babilliler (M.Ö. 587) tarafından işgal edilerek mabetleri yakılıp yıkıldı. Yahudi tarihinde çok önemli bir kişi olan Ezra önderliğinde Kudüs'e gelinip mabet tekrar inşa edildi. Ezra aslı İbranice olan Tevrat'ı Asuri dilinde tekrar yazmış, Yahudi törelerini canlandırmış ve bugünkü Yahudiliğin temelini oluşturmuştur. Yahudi ayaklanması sonrası Süleyman Mabed'i

M.S. 70 yılında Romalılar tarafından tekrar yıkılmış ve halk da büyük bir katliama uğramıştır. Uzun süre Roma ve Bizans hakimiyetinde yaşayan Yahudiler, M.S. 637'de de Kudüs'ün Hz. Ömer döneminde fethedilmesi ile birlikte İslam egemenliğinde yaşamaya başlamışlardır. Sonuç olarak1948'deki İsrail Devleti'nin kuruluşuna kadar Yahudi halkı yaklaşık 2000 yıllık bir sürgün hayatı yaşamıştır.

Yahudi inancına göre; Tanrı, Ezra'ya yanına 5 yazıcı alıp, ıssız bir yerde, 40 gün boyunca Tevrat'ı yazmasını istemiş ve Tevrat Asuri diliyle yazılmıştır. Ayrıca çeşitli reformlar yapılmış (yabancı evlilik yasağı, takvim değişiklikleri, Tevrat okuma günleri…gibi) ve Yahudi töreleri de tekrar uygulamaya konulmuştur.

Eski tarihlerde, Hicaz Yahudi'lerinde ve kutsal kitaplarından Zohar'ın bazı versiyonlarında, Kutsal Baba, Kutsal Oğul gibi tanımlamalara rastlanmasıdır. (Mezmurlar-Psalms, 2:7) Metatron (Enoh), Hıristiyanlıktaki Tanrı'nın oğlu İsa anlayışı ile aynıdır. Her ikisinde de hem insan hem Tanrı figürü bulunmaktadır. Hicaz Yahudi'lerinin, Tanrı'nın "başyardımcısı" ve "oğlu" olarak niteledikleri "Enoh" ile, Hıristiyanlarda daha fazla vasıflara sahip olan "İsa" genelde aynı benzerliklere haizdirler. Günümüz Yahudiliğinde ise baba-oğul veya üçleme inancına rastlanmaz.

Yahudi'ler, ellerindeki Tevrat'ın (Tora), Tanrı tarafından Hz. Musa'ya verilen Tevrat olduğunu, Tanah'ın (Eski Ahit) ise Yahudi Peygamberler tarafından Tanrının ilhamıyla yazıldığını, bunların hiç değişmediğini ve değiştirilemeyeceğini kabul ederler. Buna karşılık M.Ö. 722'de Asurlular, M.Ö. 587'de Babilliler ve M.S. 70 yılında Romalılar tarafından yakıp yıkma ve sürgün olaylarından sonra orijinal Tevrat'ın olmasının mümkün gözükmediği iddia edilmektedir. Son olarak, M.S. 1200 yıllarında, Musa bin Meymun Tevrat'ı hazırlamıştır.

Yasanın Tekrarı-Deuteronomy, 34:5 den itibaren, Hz. Musa hem ölümünü anlatıyor hem de ölümünden sonraki olanları anlatıyor. "Böylece RAB'bin sözü uyarınca RAB'bin kulu Musa orada, Moav ülkesinde öldü. RAB onu Moav ülkesinde, Beytpeor karşısındaki vadide gömdü…Musa öldüğünde 120 yaşındaydı…İsrailliler Moav ovalarında Musa için 30 gün yas tuttular…O günden bu yana İsrail'de Musa gibi RAB'bin yüz yüze görüştüğü bir peygamber çıkmadı."

Yine (Yasanın Tekrarı-Tesniye) de ise, siyasi bir ilave edilme gibi kabul edilen, (Vadedilen Topraklar-Arz-ı Mevud) meselesinin de sonraki ilavelerden dolayı ortaya çıktığı görüşleri vardır:

"…Musa Moav ovalarında…Pisga dağına çıktı. RAB ona bütün ülkeyi gösterdi: Dan'a kadar uzanan Gilat'ı…Akdeniz'e kadar uzanan bütün Yahuda bölgesini, Negev'i, Eriha vadisinin Soar'a kadar uzanan ovasını... İbrahim'e, İshak'a, Yakup'a senin soyuna vereceğim diye ant içtiğim ülke budur. Ülkeyi sana gösterdim ama oraya gitmeyeceksin." (Yasanın Tekrarı-Deuteronomy, 34: 1-4)

Ayrıca; (Yaratılış-Genesis, 15: 18-21), (Yasanın Tekrarı, 11: 24) ve (Yeşu-joshua, 1: 4) de, "…Nil'den Fırat'a kadar…senin soyuna vereceğim." şeklindeki sözleri okuyoruz. İlginç olan ise, "oraya gitmeyeceksin!" ikazı olmasıdır.

Orijinal Tevrat'ta aşağıdaki örneklerde birbiriyle çelişen sözler, adaletsiz emir ve yasaklar bulunmaktadır:

"…Hiçbir suçu cezasız bırakmam. Babaların işlediği suçun hesabını oğullarından, torunlarından, üçüncü, dördüncü kuşaklardan sorarım." (Çıkış-Exodus, 34: 7)

"Ne babalar çocuklarının günahlarından ötürü öldürülecek, ne de çocuklar babalarının. Herkes kendi günahı için öldürülecek." (Yasanın Tekrarı-Deuteronomy, 24: 16)

Tevrat'ta masum kabul edilen Peygamberler için şu örneklerdeki gibi ağır ithamlar bulunmaktadır:

"…Böylece Lut'un iki kızı da öz babalarından hamile kaldılar…" (Yaratılış-Genesis, 19:36). (Yaratılış, 19: 30-38) arası sözler de bu konuyu anlatmaktadır.

"… Harun altınları topladı, oymacı aletiyle buzağı biçiminde dökme bir put yaptı…" (Çıkış-Exodus, 32: 4). (Çıkış, 32: 1-35) arası sözler de bu konuyu anlatır.

"…Davut…damda yıkanan bir kadın gördü. Kadın çok güzeldi…Davut kadını getirtti…kadınla yattı…Kadın Davut'a (gebe kaldım) diye haber gönderdi…Ancak Davut'un bu yaptığı RAB'bin hoşuna gitmedi." kitaptaki bu sözler, daha sonra Hz. Davut'un, kadının kocasını savaşa gönderip ölmesini sağlayarak kadınla evlenmesini anlatıyor. (II. Samuel, 11: 1-27) arası kısım tamamen bu konu ile alakalıdır.

"Süleyman'ın kral kızlarından 700 karısı ve 300 cariyesi vardı. Karıları onu yolundan saptırdılar…Saydalıların tanrıçası Aştoret'e ve Ammonluların iğrenç ilahı Molek'e taptı…Moavlıların iğrenç ilahı Kemoş'a ve Ammonluların iğrenç ilahı Molek'e tapmak için bir

yer yaptırdı." (I. Krallar, 11:1-43) Devamında ise Hz. Süleyman'ı putlara tapan ve öylece ölen birisi olarak anlatıyor.

Bazı konular anlatılırken sayıların birbirini tutmadığını, bazen aynı bölümde dahi tezatlıklar olduğunu ve Tanrı'ya atfedilen insani sıfatları da görmekteyiz:

Yaratılış-Genesis, 46: 21'de Benyamin'in 10 oğlu olduğunu yazar;

I Tarihler, 7: 6'da Benyamin'in 3 oğlunun olduğunu yazar;

I Tarihler, 8: 1-2'de Benyamin'in 5 oğlunun olduğunu yazar.

II Samuel, 24: 1'de: "RAB İsrail halkına yine öfkelendi. Davut'u onlara karşı kışkırtarak, git İsrail ve Yahuda halkını say! dedi."

I Tarihler, 21: 1'de: "Şeytan İsraillilere karşı çıkıp, İsrail'de sayım yapması için Davut'u kışkırttı." Toplumun sayılmasını kimin yaptırttığı çelişkilidir.

Hezekiel, 20: 25'de: "Ben de onlara iyi olmayan öğütler, yaşamlarını sürdüremeyecekleri ilkeler verdim."

"İsrailliler çöldeyken, ŞABAT günü odun toplayan birini buldular…RAB, Musa'ya -o adam öldürülmeli…bütün topluluk onu taşa tutsun! dedi…RAB'bin Musa'ya buyurduğu gibi onu taşlayarak öldürdüler. "(Çölde Sayım-Numbers, 15: 32-36)

"İçinizden kötü kişiler çıktığını ve…halkı saptırdıklarını duyarsanız…o kentte yaşayanları kesinlikle kılıçtan geçireceksiniz. Kenti yok edip orada yaşayan halkı ve bütün hayvanları kılıçtan geçireceksiniz." (Yasanın Tekrarı-Deuteronomy, 13: 12-16)

Tanrı'nın çoluk-çocuk-hayvan demeden katliam emri vermesi elbette ki düşünülemez.

"…Çünkü ben Tanrın RAB, kıskanç bir Tanrı'yım. Benden nefret edenin babasının işlediği suçun hesabını, çocuklarından, üçüncü, dördüncü kuşaklardan sorarım." (Çıkış-Exodus, 20: 5)

Tanrı'nın kıskanç olması ve cezayı çocuk ve torunlarına vermesi düşünülemez.

"… Beni kandırdın, ya RAB, ben de kandım. Bana üstün geldin, beni yendin…". (Yeremya-Jeremiah, 20: 7)

"…ah, egemen RAB dedim, …bu halkı da Yeruşalim'i de tam anlamıyla aldattın…" (Yeremya, 4: 10)

"…çünkü siz benim halkım değilsiniz, ben de sizin Tanrı'nız olmayacağım…" (Hoşea-Hosea, 1: 9)

Tanrı'nın yukarıdaki örneklerde geçtiği kötü ahlaki özelliklere sahip olması düşünülemez.

"Bir kere kudsiyetim üzerine and içtim, Davut'a yalan söylemeyeceğim." (Mezmurlar-Psalms, 89: 35)

Tanrı'nın yalan söylemeyeceğim diye yemin etmesi düşünülemez.

"Yakup'u yenemeyeceğini anlayınca, onun uyluk kemiğinin başına çarptı. Öyle ki, güreşirken Yakup'un uyluk kemiği çıktı." (Yaratılış-Genesis, 32: 25)

Tanrı'nın hile yapması düşünülemez.

"Tanrı onları (İsrailoğulları) Mısır'dan çıkardı. O'nun Unicorn (Tek boynuzlu hayali at) gibi gücü var." (Çölde Sayım-Numbers, 23: 22)

Tanrı'nın gücü yaratılmışa benzetilemez.

"İşte bak, seninle (Hz. Eyüp) beraber yarattığım Behemot (Su Aygırı) sığır gibi ot yer…Tanrının başeseri odur…" (Eyüp-Job, 40: 15-19)

Tanrı'nın birinci derecedeki eseri Su Aygırı değil insandır.

"…çünkü ben, RAB yeri göğü 6 günde yarattım, yedinci gün işe son verip dinlendim. " (Çıkış-Exodus, 31: 17)

Tanrı'nın yorulması söz konusu değildir.

"…Hor dağına çıktılar…Harun orada, dağın tepesinde öldü. Sonra Musa'yla Elazar dağdan indiler." (Çölde Sayım, 20: 27-28)

"…İsrailliler…Mosera'ya gittiler. Harun orada öldü ve gömüldü…" (Yasanın Tekrarı, 10: 6)

Hz. Harun'un gömüldüğü yer için iki ayrı bölge zikredilmektedir.

"Şimdi bana engel olma, bırak öfkem alevlensin, onları yok edeyim…Musa Tanrı'sı RAB'be yalvardı: 'Ya RAB! niçin kendi halkına karşı öfken alevlensin?.. Öfkelenme, vazgeç halkına yapacağın kötülükten.'…böylece RAB, halkına yapacağını söylediği kötülüğü yapmaktan vazgeçti." (Çıkış, 32: 10-14)

Peygamber dahi olsa Tanrı'yı insanlar yönlendirmesi düşünülemez.

En ilginç tezatlardan biri de kendisinin ölümünden yaklaşık 356 yıl sonra kurulan Edom'un krallarını, Hz. Musa'nın isim isim saymasıdır: (Yaratılış-Genesis, 36: 31-43)

Yahudi halkı, Tanrı'larının emir ve buyruklarına uyarlarsa, bolluk ve bereket içinde yaşayacaklarına ve de diğer Milletlere üstün gelip bu Milletlerin hor ve hakir kalacaklarına; eğer Tanrı'nın emir ve buyruklarına uymazlarsa kendilerinin hor ve hakir ve de topraksız kalacaklarına inanırlar. Ayrıca, Tanrı'nın buyruklarına uymadıklarını da yine kendileri itiraf ederler:

Hz. Musa'ya karşı gelmişler, (Çölde Sayım, 16: 2-3)

Tanrı'yı bırakıp altın buzağıya tapmışlar, (Çıkış, 32: 1-6)

Baal'ın ve Aştoret'in putlarına tapmışlar, (I Samuel, 7: 3-4)

Peygamberleri öldürmüşler. (I Krallar, 19: 14)

Eski Ahit'te, İsrailoğullarının Tanrı'larının emirlerine karşı gelme konularından fazlaca bulunmaktadır.

Ayrıca, İsrail Krallığı'nın Tevrat'ı yasaklayıp putlara tapmaya başlamaları ile M.Ö. 722'de Asurlular tarafından kuzeydeki "İsrail Krallığı"nın; M.Ö 587'de de Babilliler tarafından güneydeki "Yahuda Krallığı"nın yok edilmesini de yine Tanrı'nın emirlerine karşı gelmelerine bağlarlar.

Semavi dinlerde, üç peygamberin soyu da Hz. İbrahim'e dayanmaktadır: Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Muhammed, silsile ile geriye gidildiğinde Hz. İbrahim'in torunlarıdır. Kur'an'da 67 defa Hz. İbrahim'in adı geçer ve onun hanif dininden olduğu anlatılır:

"Din bakımından, iyi iş yapan biri olarak yüzünü Allah'a tutup, yalnızca hakka boyun bükerek İbrahim'in dinine uyandan daha güzel kim vardır? Allah, İbrahim'i dost edinmiştir." (Nisa, 125)

İncil de yine aynı şekilde, Hz. İbrahim'den çok yerde bahseder: "Bu kitap, İbrahim oğlu, Davud oğlu, İsa Mesih'in kitabıdır." (Matta İncili, 1:1)

Tevrat'ta başlangıçtan itibaren çok yerde Hz. İbrahim anlatılmaktadır: "Rabbin meleği Hacer'e dedi, …senin zürriyetini çoğalttıkça çoğaltacağım ve çokluğundan sayılmayacaktır. İşte gebesin ve bir oğul doğuracaksın, adını İsmail koyacaksın…" (Yaratılış-Genesis), 16:7-12)

İncil

Hz. İsa'nın doğumu, Batı Kiliselerince 25 Aralık, Doğu Kiliselerince 6 Ocak olarak kabul edilir. 12 yaşındayken, doğduğu Nasıra kasabasından annesi, annesinin kocası Yusuf'la birlikte Kudüs'e gelmiştir. Kardeşleri hakkında bilgiler net değildir.

30 yaşında Galile, Samiriye ve Kudüs'te tebliğlerine başladı. Bu tebliğlerde kendisine 12 havari seçmiş olup, isimleri küçük farklarla İncillerde yazar. Hz. İsa'nın öne çıkan en önemli tebliğ metodu, gösterdiği mucizelerdir.

İncillere göre, bu yeni din Yahudileri endişelendirmiş, M.S. 30'da en yüksek mahkemeleri (Sanhedrin) tarafından Hz. İsa ölüm cezasına çarptırılmış, Roma Valisi Pontius Pilatus tarafından da çarmıha gerilmiş, öldükten sonra 3. günde Tanrı olarak dirilmiş, 40 gün çeşitli yerlerde görünmüş tekrar dünyayı bırakıp göğe yükselerek, Baba'nın sağ yanına oturmuş, kıyamete yakın da tekrar dünyaya gelip kurtarıcı olacaktır.

Yeni Ahit'i; Matta-Markus-Luka ve Yuhanna İncilleri ile, Mektuplar oluşturur. Markus İncil'i; M.S. 70-80 arası, Matta ve Luka İncil'i M.S. 80-90 arası, Yuhanna İncil'i M.S. 90-100 arası yazılmışlardır yani Hz. İsa'nın dünyadan ayrılışından yaklaşık 35-40 sene sonraları ve Hz. İsa'nın ana dili olan Aramice olarak değil de Yunanca olarak yazılmışlardır.

M.S. 325 yılında İmparator Konstantin'in emriyle Hıristiyan bilginler (İznik Konsili), günümüz İncil'leri haricindeki yaklaşık 300 İncil'i elediler. M.S. 364'de Lodisya (Laodicea) ve M.S. 397'de Kartaca (Carthage) Konsilleri eklemeler-çıkarmalar yaptılar: Sonuçta son Konsilin onayladığı günümüz İncil'leridir. Yaklaşık 1200 yıl sonra ise, kitaplardan bazıları kabul edilip bazıları çıkarılarak (Esther gibi), Protestan mezhebi meydana gelmiştir.

Yeni Ahit'in günümüzdeki en eski nüshaları; 331 tarihinde Yunanca yazılmış British Museum'daki Sina Kodeksi ile, 325 tarihinde yine Yunanca yazılmış Vatikan Kütüphanesi'ndeki Vatikan Kodeksi'dir. Aramice bir İncil bulunmamaktadır. Dört İncil'in yazarının da Havarilerden olmadığı kesin gibidir. Örneğin, Luka İncil'inin, Teofilos adında birine hitap edilerek, mektup gibi yazıldığını görürüz ve bu İncil'de, Hz. İsa'nın değil Luka'nın sözlerini okuruz. Ayrıca bu 4 İncil'in birbirini desteklemeleri gerekirken, tam tersine birçok tezat sözleri vardır.

Hz. İsa'nın dünyadan ayrılışından sonra Hıristiyanlığın mimarı kabul edilen Pavlus'tur. Aslen Yahudi olan Pavlus, Hz. İsa karşıtı kampanyalara katılıp, onlara zulüm taraftarlığı yapmış, İsa taraftarlarını, Yahudi otoritelere bildirmek için Şam'a gelirken, gökte İsa'nın ona göründüğünü ve mesajını tüm uluslara yayma ile görevlendirdiğini iddia etmiştir. (Resullerin İşleri-Acts, 26: 16-18)

Bu görünme olayını anlattıktan sonra; İnsanlığın günahtan kurtulması için, "Hz. İsa'nın, çarmıhta öldüğünü, öldükten 3 gün sonra dirildiğini ve Hz. İsa'nın da "Rab" olduğunu", Hıristiyanlığın akidesi haline getirmiştir. Sonuçta; Hristiyanlık'ta Baba-Oğul-Kutsal Ruh tanımlı, bir inanç sistemi (Teslis) vardır.

Hristiyanlıkta; Tevrat, Zebur ve İncil'in üçü de kutsal ve vahiy eseri olarak kabul edilir. Hatta günümüzde Katolikler, Papa'nın din adına söylediklerini dahi vahiy gibi kesin doğru kabul ederler. Bu inanç sistemlerinde yani İncil kitaplarında çokça değişik ve ilginç sözler görmemiz mümkündür:

"…Tanrın RAB'be tapacak, yalnız O'na kulluk edeceksin." (Matta-Matthew, 4: 10)

"…Kardeşlerime git ve onlara söyle, benim Baba'mın ve sizin Baba'nızın, benim Tanrım'ın ve sizin Tanrınız'ın yanına çıkıyorum." (Yuhanna-John 20: 17)

"Saat üçte İsa yüksek sesle, (-Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?) diye bağırdı." (Markos-Mark, 15: 34)

Bu üç sözde Hz. İsa ulûhiyet iddiasında bulunmuyor, açıkça (yalnız O'na kulluk edeceksiniz) diyor ve işkence anında da Tanrı'ya sığınıyor, Tanrı'ya dua ediyor.

"…Beni kabul eden de, beni göndereni kabul etmiş olur." (Matta, 10: 40) Hz. İsa gönderildiğini söylemekle, peygamber olarak gönderilmeden başka bir anlam ortaya çıkmamaktadır.

Matta ve Luka'da, Hz. İsa'nın, Roma İmparatorluğu Valilerinden Kral Herodes (Herod) zamanında, Beyt-ül Lahm'da doğup büyüdüğünü, Roma Valisi Pontius Pilatus (Pilate) zamanında çarmıha gerilip öldürüldüğünü yazıyor. Doğan-yaşayan-ölen mahluktur, nasıl Tanrı olur? (zaman) da sonradan yaratılmıştır, nasıl yaratıcısından önce olabilir?

Petrus, hem Hz. İsa'ya ezeli-kadim yaratıcı diyor hem de Hz. Meryem'den doğdu diyor. Doğmadan kainatı nasıl yaratabilir? Yine Petrus, (Baba (Rab), görünen-görünmeyen her şeyin yaratıcısı) diyor, sonra da Mesih (Rab'bin oğlu) her şeyin yaratıcısı diyor?

"…Oğul kendiliğinden bir şey yapamaz…" (Yuhanna, 5:19) Eğer Hz. İsa da Tanrı ise neden kendiliğinden bir şey yapamasın?

"Simon, Simon, Şeytan sizleri buğday gibi kalburdan geçirmek için izin almıştır. Ama ben, imanını yitirmeyesin diye senin için dua ettim…" (Luka, 22: 31-32) Hz. İsa dua ediyor fakat Simon Petrus'un O'nu inkar ettiği 4 İncil'de de anlatılıyor. Hz. İsa hem Tanrı hem dua ediyor hem de duanın tersi oluyor. Burada bir tezatlık var. (Matta, 26:72; Markos, 14: 71; Luka, 22: 57; Yuhanna, 18: 17-27)

"…İsa, kente dönerken acıkmıştı…bir incir ağacına yaklaştı…bir şey bulamayınca ağaca, (Artık sonsuza dek sende meyve yetişmesin!) dedi." (Matta, 21:18-19)

" …ağacın yanına vardığında yapraktan başka bir şey bulamadı. Çünkü incir mevsimi değildi. İsa ağaca, (Artık sonsuza dek senden kimse meyve yiyemesin!) dedi..." (Markos-Mark, 11:13-14). Tanrı acıkır mı? Tanrı, mevsiminde olmayan ağaca meyvesi yok diye beddua eder mi? Başkasına ait olabilecek meyveyi, olsa bile izinsiz yer mi?

"İsa onikileri şu buyrukla… gönderdi: (Öteki ulusların arasına girmeyin, Samiriyeliler'in kentlerine de uğramayın!) (Matta, 10:5) "…Ben yalnız İsrail halkının kaybolmuş koyunlarına gönderildim." (Matta, 15:24) "İsa onlara şöyle buyurdu: Dünyanın her yanına gidin. Müjde'yi bütün yaratılışa duyurun!" (Markos, 16:15). Önce sadece İsrailoğullarına gönderildiğini söylüyor sonra bütün insanlığa duyurulmasını istiyor. Tarihte her bir Peygamberin sadece bir millete değil daima bütün insanlığa gönderildiği muhakkaktır.

"Eğer kendim için tanıklık edersem tanıklığım geçerli olmaz." (Yuhanna-John, 5:31) "…Kendim için tanıklık etsem bile tanıklığım geçerlidir…" (Yuhanna-John, 8:14) Bu iki tezat söz de aynı kitapta yer almaktadır.

Özellikle şu tabiri kabul etmek mümkün değildir: "Çünkü Tanrı'nın saçmalığı insan bilgeliğinden daha üstün, Tanrı'nın zayıflığı insan gücünden daha güçlüdür." (I Korintliler-I Corinthians, 1:25) Tanrı için saçmalık, zayıflık gibi tabirler ne benzetme ne de teşbih olarak dahi kullanılamaz. Tanrı bütün bu insani vasıflardan münezzehtir.

Pavlus'ca, kendine inananları kurtarmak üzere yeryüzüne bir insan gibi gelen ve (hem oğul hem Tanrı) şeklinde kavranan bir Hz. İsa tanımı ortaya çıkarılmıştır. Ana tema; Tanrı'nın İsa'yı kendi cevherinin aynısıyla dünyaya gönderdiği, İsa'nın insanların günahlarına kefaret olarak çarmıhta can verdiği, ölünce Cehenneme gittiği ve üç gün sonra da dirilip göğe yükseldiği şeklinde bir inanç kavramı oluşturulmuştur. Sonuçta insanlar, İsa'nın bedeninde oluşan bir ilahi (Rab-Oğul-Kutsal Ruh) üçlemesine iman etmeye davet edilmişlerdir.

Hıristiyan teologlar, hem beşer hem Tanrı meselesine mantıklı bir açıklama yapamamaktadırlar. Bu da Hz. İsa'ya Tanrı'lık atfedilerek, bizim dinimiz bütün dinlerden üstündür imajı oluşturulmaya çalışılmış ithamını getirmektedir.

Bütün Hıristiyanların yemek öncesi ve Pazar ayinlerinde ya da bireysel olarak ettikleri ve (Rab duası) dedikleri, (Matta, 6:9-13)'de bulunan duaya bakalım:

1- Göklerde olan Babamız adın yüceltilsin.

2-Hükümranlığın gelsin.

3- Göklerde olduğu gibi yeryüzünde de senin isteğin olsun.

4- Günlük ekmeğimizi bugün de bize ver.

5- Biz kötülük edenleri bağışladığımız gibi, sen de bizim suçlarımızı bağışla.

6- Bizi günah işlemekten koru ve kötülüklerden kurtar-uzak tut (Amin!).

Muhakkak ki, yerde-gökte-her zerrede-kainatta daima Tanrı'nın takdiri olur. Burada 3. Duada, kişinin kendine değil, Tanrı'sına dua ettiğini görüyoruz. 5. duada ise, sanki bizim merhametimiz Tanrı'nınkinden fazla da, Tanrı'yı da affetmeye çağırıyoruz.

Diğer temel bir akide de insanların doğuştan günahkar olması ve daha bebekken (Vaftiz Ayini) ile günahkarlıktan kurtulunmasıdır. İnsanlar günahlarını itiraf ederlerse, Hıristiyan din adamları bu günahları affedebilmektedir. Halbuki Hz. İsa Havarilerin günahını çıkarmamış ayrıca ne Hz. İsa ne de Havariler böyle bir şey söylememişlerdir yani açıkça burada Tanrı'nın yetkisini kullanma durumu ortaya çıkmaktadır.

İnançta, diğer ikinci önemli bir ayin, (Evharistiya Ayini)'dir. Bu ayinde ise mayasız ekmek ve şarap, İsa'nın eti ve kanı kabul edilerek yeniyor, bu da İsa ile bütünleşme sayılıyor. Tabii ki bütün bunlar, herkesin kendine ait inanç meseleleridir.

Yine Hz. İsa için, (acı çekti, öldü, cehenneme gitti ve üçüncü günü tekrar diriltildi, Tanrı'nın sağ yanına oturdu), şeklindeki bir inançta, suçluların günahı için masum birinin ölmesi ve bunun Tanrı'nın adaletiyle ne derece bağdaşacağı düşünülmesi gereken ciddi bir konudur. Ayrıca hakiki bir dinde, görünen şeylerin önünde ibadet; yani Haç, Hz. İsa ve Hz. Meryem heykeli önünde ibadet de yine çok eleştirilen bir konudur. Halbuki, Orta doğudaki ilk yapılan kiliselerde (M.S. 200 gibi) Haç ve heykellere rastlamayız.

Katolikler ile Ortodokslar arasında inanç olarak küçük ayrılıklar vardır. Katolikler Kutsal Ruh'un Baba'dan ve Oğul'dan, Ortodokslar ise sadece Baba'dan çıktığına inanır. Katolikler Papa ve Piskoposları yanılmaz kabul eder, Ortodokslar yanılabilir der. İbadetlerin yerel dille yapılması, Noel ve Paskalya günleri ile din adamlarının evlenmesi gibi konularda farklı uygulamalar vardır.

Hıristiyanlığın üçüncü büyük kolu olan Protestanlık, 16. Yüzyılda yaşamış Alman Hıristiyan teolog Martin Luther'in dinsel reformuna dayanır. Ana ayrılış; Günah bağışlama, Papalığın yanılmazlığı, günah bağışlamadaki istismarlar, kiliselerin dine aykırı şekildeki maddi kazanımları

konularından başlamıştır (Ekim 1517). Ayrıca Luther din adamlarının evlilik yasağını da kaldırmış kendisi de bir rahibe ile evlenmiştir.

Hıristiyanlığın inanç sistemi yukarıdaki anlattığımız gibi olmasına rağmen, İncil'deki bazı sözlerin anlamı daha değişiktir. "Ben kendiliğimden bir şey yapamam…Çünkü amacım kendi istediğimi değil, beni gönderenin istediğini yapmaktır." (Yuhanna-John, 5: 30) "…şu yaptığım işler, beni Baba'nın gönderdiğine tanıklık ediyor. Beni gönderen Baba da benim için tanıklık etmiştir. Siz hiçbir zaman ne O'nun sesini işittiniz ne de şeklini gördünüz." (Yuhanna, 5: 36-37) Bu sözler açıkça, Tanrı'nın onu gönderdiğini ifade ediyor yani ben kendim de Tanrı'yım demiyor.

"Ey Mesih! Peygamberliğini göster bakalım, sana vuran kim? dediler." (Matta-Matthew, 26: 68) "Ve gücenip O'nu reddettiler. Ama İsa onlara şöyle dedi: Bir Peygamber, kendi memleketinden ve evinden başka yerde hor görülmez!" (Matta-Matthew, 13: 57) "…Dinle, ey İsrail! Tanrı'mız Rab, tek Rab'dir." (Markos-Mark, 12: 29) Bu sözler çok net bir şekilde Tanrı'nın tek olduğunu, Hz. İsa'nın da Peygamber olduğunu, açık ve seçik bir şekilde izah ediyor.

Tevrat ve İncil konularını, yine Tevrat ve İncil'in gelecek şahısla ilgili sözleriyle bitirelim. "Tanrı'nız Rab, size aranızdan, kendi kardeşlerinizden benim gibi bir Peygamber çıkaracak, onu dinleyin." (Tesniye-Yasanın Tekrarı-Deuteronomy, 18: 15) İsrailoğullarının kardeşi kim dersek: Hz. İbrahim'in iki oğlu, İshak ve İsmail'dir. Sonuçta, Araplar ve İsrailoğulları aslında kardeş kavimlerdir.

"Ve Baba'ya yalvaracağım ve O size başka bir Paraklit (Comforter) gönderecek…" (Yuhanna-John, 14: 16) (Yunanca Paraklit, Arapçada Ahmet'tir) "Ama Baba'nın benim adımla göndereceği Comforter-Kutsal Ruh, size her şeyi öğretecek…" (Yuhanna, 14: 26) "Baba'dan size göndereceğim Comforter yani (Baba'dan çıkan Gerçeğin Ruhu) geldiği zaman, bana tanıklık edecek." (Yuhanna, 15: 26) "…Gerçeğin Ruhu gelince, sizi tüm gerçeğe yöneltecek. Çünkü kendiliğinden konuşmayacak, yalnız duyduklarını söyleyecek ve gelecekte olacakları size bildirecek. O beni yüceltecek. Çünkü benim olandan alıp size bildirecek." (Yuhanna, 16: 13-14)

Her Peygamber genelde önceki Kitap ve Peygamberleri tasdik eder ve gelecek olanı da müjdeler. Batıda, Hz. Muhammed'in önceki kitaplardan yararlanarak (Kur'an)'ı yazdığı iddiası dillendirilerek, İslam dini hakkında önyargılı bakılmasına çalışılmaktadır.

Bütün insanların yaratıcısı aynı Tanrı olduğuna göre; insanların ve milletlerin kendilerine gönderilen dinden uzaklaştıkları, orijinal kutsal kitaplarına sahip çıkmadıkları hatta ırk, savaş, siyaset, maddi ilişkiler gibi nedenlerle ayetleri değiştirdikleri zaman, elbette Yüce Yaratıcı yeni bir kitap yeni bir Peygamber göndermektedir.

Her zaman yeni Peygamberler, öncekiler de hak kitap olduğu için hem onları tasdik edecek hem insanlarca değiştirilen hükümleri düzeltecek hem de tarih boyunca Yaratıcının gönderdiği yasaklar-kurallar-ibadetler aynı olduğu için elbette benzer kuralları tebliğ edecektir. Hırsızlık, kumar, zina, adam öldürme günah; yoksula bakma, hayır yapma, anne-babaya saygı ve ibadetler elbette hepsinde sevap sayılacaktır. Birbirinden kopya çekme değil, ancak ve ancak tekrarlama ya da tamamlama söz konusudur.

Kuran

Kur'an, Hz. Muhammed'e Cebrail vasıtasıyla vahyedilmiş ve korunması, Allah (c.c.) tarafından bizzat taahhüt edilmiş ilahi bir kitaptır. Ayrıca Kur'an, daha Peygamber yaşarken anında yazıya dökülmüş (Vahiy Katipleri) hem de devamlı olarak insanlarca ezberlenerek (Hafızlar) bu zamana kadar orijinal olarak ulaşmış yegâne kitaptır.

Diğer bir önemli nokta, 604 sayfa olan Kur'an'da, ne kendi içinde birbiriyle çelişen ne de bilimle çelişen her hangi bir ayete rastlamak mümkün değildir. Hatta bilimin bu çağlarda keşfettiği bazı özellikler, Kur'an tarafından 1400 sene önceden söylenmiştir. Anne karnındaki bebeğin safhaları (Zümer, 6), Evren'in genişlemesi (Zariyat, 47), Elektriğin tarifi (Nur, 35) gibi.

Yüce Yaratıcı diyor ki: "…işte bugün, sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı seçtim…" (Maide, 3). "…Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık…" (En'am, 38). "…Kur'an, uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat kendinden öncekileri tasdik eden, her şeyi açıklayan, iman edecek bir topluluk için bir rehber ve bir rahmettir." (Yusuf, 111). "…O (Muhammed), keyif ve arzusuna göre konuşmaz. Size okuduğu Kur'an, kendisine bildirilen bir vahiydir. O'na bunu çok kuvvetli olan (Cebrail) öğretti…" (Necm, 3-4-5)

Hz. Muhammed, 20 Nisan 571'de Mekke'de doğdu. Babasının adı Abdullah, annesinin adı Amine'dir. Diğer isimleri; Ahmet, Mustafa ve Mahmut'tur. Hz. Muhammed'e 40 yaşında iken, (Hira) dağındaki mağarada tefekkür üzere iken, Cebrail tarafından Peygamberliği tebliğ edilmiş ve Kur'an'ın ilk ayetleri vahyolunmuştur. İlk ayet ise insanlar için çok anlamlıdır ve okumayı emretmiştir. "Her şeyi yaratan Rabbinin adıyla oku!" (Alak, 1). Hz. Peygamber'in dini tebliği, 13 sene Mekke ve 10 sene de Medine'de olmak üzere, 23 yıl sürdü. Kur'an vahiylerinin tamamlanması da tam 22 yıl devam etmiştir.

Kur'an'daki ayetlerden her birinin bir mucize olduğunu, bazen bir tek ayeti dahi duymakla Müslüman olan bilim adamlarının varlığından dolayı da anlamaktayız. Kur'an bir tarih, bir coğrafya, bir fizik, bir kimya kitabı gibi anlatmaz; fakat bazen bu alanla ilgili bir tek ayetle yüzyıllar sonra nasıl bir bilim ve teknolojiden haber verdiğini, ancak o teknolojiye ulaştığımız zaman anlayabiliriz.

Bu ayetlerden bazı örnekler verelim: Kur'an-ı Kerim'in ilk emri, "OKU!" dur. (Alak, 1)

> Ayrıca, Mümin Suresi 58. ayette: "Ne de az düşünürsünüz!" Zümer Suresi 9. ayette: "…Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?...", buyurarak, Yaratıcımızın bizden, okuyup düşünmemizi, aklımızı kullanmamızı, ilim ve hikmet sahibi olmaya çalışmamızı istediği görülmektedir.

Kur'an; Dünyanın, Güneş ve gezegenlerin, insan ve diğer canlıların yaratılışı ve oluşumu gibi konularda, bilimsel ve temel bazı açıklamalar yapar; fakat fizik-kimya ve biyolojiden elbette çeşitli formüller vermez. Çünkü Kur'an, bir rehber kitaptır.

"... Bu, insanları, Rablerinin izniyle karanlıklardan aydınlığa, çok güçlü olan ve her türlü övgüye layık olan Allah'ın yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz kitaptır." (İbrahim, 1)

Kur'an-ı Kerim, her şeyin, hiç yok iken var oluşunu yani başta evren olmak üzere her türlü canlının yoktan var oluşunu, sonunda da kıyamete kadar giden süreci anlatmaktadır. "O, göklerin ve yerin yaratıcısıdır…" (En'am, 101)

Günümüzde, evrenin ilk oluşumunu bir Büyük Patlama (Big Bang) teorisi ile izah etmektedirler. Evrenin devamlı surette genişlemesi de bu "Büyük Patlama Teorisi" ile açıklanmaktadır. Bu durumda bu teori de evrenin, yoktan var edildiğini iddia etmektedir. Evrenin genişlemeye devam

ettiği ancak 20. yüzyılda söylenmiştir. Hâlbuki Kur'an, bu bilimsel açıklamayı 1400 sene önceden haber vermiş: "Sonra (yeri yarattıktan sonra) Allah'ın iradesi bir gaz halinde olan göğe yöneldi…" (Fussilet, 11). "…göklerle yer bitişik (bir bütün) idi, onları biz ayırdık…" (Enbiya, 30). "Bir de gökyüzüne bakın, Biz onu bir güçle yaratmışızdır. Şüphe yok ki Biz, onu genişletme imkânına sahibiz." (Zariyat, 47)

Evrendeki bu yıldız ve gezegenlerin, belirli bir yörüngede yüzdüklerini ayrıca kendi etrafında da döndüklerini ayetler yine anlatmaktadır: "O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratandır. Hepsi, birer yörüngede yüzerler." (Enbiya, 33). "…Hepsi, bir yörüngede akıp gider." (Yasin, 40). "Güneş de kendine özgü ve ait olan yörüngede akıp gitmektedir…" (Yasin, 38). Buradaki "Tecri Limüstekarrin", Arapça'da aynı zamanda, "kendi etrafında" anlamını da vermektedir.

Batlamyus, Dünya sabit diğer gezegenler onun etrafında döner; Kopernik ve Galileo ise, Güneş sabit diğer gezegenler onun etrafında döner derken ancak teleskoplar yapıldıktan sonra, Dünyanın ve Güneşin sabit olmadığı tespit edilmiştir. Halbuki Kur'an, onlardan yaklaşık bin sene önceden Güneş sistemini net bir şekilde açıklamıştır.

Dünyanın, uzaydan gelebilecek gök cisimleri ve ışınlara karşı da nasıl korunduğunu (manyetik alan ve ozon tabakası gibi) yine Kur'an bildirmektedir: "Gökyüzünü de korunmuş bir tavan yaptık, Onlar, onun ayetlerinden yüz çeviriyorlar." (Enbiya, 32).

Bilimin yeni ortaya çıkardığı ve adına, (Yüzey Gerilimi Kanunu) dediği, fakat Kur'an'ın 1400 sene önceden bildirdiği, denizlerin birbirine karışmaması olayı diğer bir mucizedir: "İki denizi, birbirlerine kavuşacakları şekilde bırakıp saldı. Onların arasında bir engel vardır, onlar hiçbir zaman birbirlerine karışmazlar." (Rahman, 19-20)

Tıbbın yeni ortaya çıkardığı, çocuğun anne rahminde gelişiminin 3 bölgede oluştuğunu, Kur'an bize anlatır: "…Sizleri annelerinizin karınlarında, 3 türlü karanlık içinde, bir yaratılıştan sonra (bir başka) yaratılışa (dönüştürüp) yaratmaktadır. İşte Rabbiniz olan Allah budur, egemenlik onundur. O'ndan başka tanrı yoktur, buna rağmen nasıl çevriliyorsunuz?" (Zümer, 6)

Nur suresinde elektriğin tarifi çok açıktır: “Allah, göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun hali, içinde fitil bulunan lamba gibidir. Lamba, camdandır. Cam da bir inci yıldız gibidir…Yağı ateşle yakılmasa bile neredeyse ışık verecektir. Nur üstüne nur…” (Nur, 35)

Göğe doğru yükseldikçe, havadaki oksijen azalır ve her 100 metrede hava basıncı bir derece düştüğünden nefes darlığı da artar: “Allah kimi doğru yola iletmek isterse, onun göğsünü İslam’a açar; kimi de saptırmak isterse, onun göğsünü, o kimse gökte yükseliyormuş gibi dar ve tıkanık yapar.” (En’am, 125)

Sadece Yasin Suresindeki bir ayet dahi Kur’an-ı Kerim’in, Allah’ın bir kelamı olduğunu çok açık göstermektedir: “Ay’a gelince, ona menziller tayin ettik. Nihayet o, eski hurma salkımının eğri çöpü gibi bir hale dönmüştür.” (Yasin, 39) Burada öyle bir anlatım sanatı var ki; tarifi mümkün değildir. Ay’ın bu yıllık döngüsel hareketini, bir “S” harfine benzetme veya matematikteki “Logaritmik Spiral”e benzetme şeklinde bir tarif yok, çünkü ikisi de çok benzese de tam karşılamıyor. Ancak ikisini birleştirip bir de eğrilik vermemiz gerekir ki ancak tarif edebilelim. Hatta o da yetmez. Fakat bu bahsettiklerimizi “kurumuş bir hurma salkımı çöpü” tam karşılıyor. Elbette Ay’ın yörüngesini de hurma salkımının çöpünü de bir olan Allah yarattığı için en harika tarifi yapmış.

11

Buradaki olağanüstülük: o çağlarda ne teleskop var ne de gözlem evi. Ancak 1400 sene sonra, bu teknoloji çağında, Ay’ın yörüngesinde dönerken aldığı o ilginç şekli görebilmişiz. Bu da gösteriyor ki; Kur’an bir insan yazımı değil, tamamen bir Allah kelamıdır.

Sonuç

Üç semavi din olan Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'in kutsal kitapları olan Tevrat, İncil ve Kuran üzerinde karşılaştırmalı araştırmalar yapmanın önemi inkar edilemez. Bu kitapların benzer ve farklı yönlerinin tespit edilmesi araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Bu çalışmada Tevrat, İncil ve Kuran üzerinde karşılaştırmalı bir çalışma denemesi yapılmaktadır. Tevrat ve İncil'de Kuran'a aykırı olan çok sayıda bölüm bulunmaktadır. Çalışmamızda daha çok bu bölümler üzerinde durulmuştur.

Kaynaklar

Abdulbâkî, M. F. (1988). el-Mu'cemu'l-Mufehres li-Elfâzi'l-Kur'âni'i-Kerîm, Dâru'l-Hadîs, Kâhire, 950s.

Adam, Baki, Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat, Pınar, İstanbul, 2002.

Ateş, S. (1988) Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, Yeni Ufuklar Neşriyat, I-XIc.

Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük Tefsir Tarihi, Diyanet İşleri Reisliği Yayınları, Ankara, 1960.

Bucaille, M. (1987) Müspet İlimler Açısından Kur'an, Tevrat ve İncil, Çev. Mehmet Ali Sönmez. Diyanet İşleri Vakfı Yayınları.

Çantay, H. Basri, 1996, Kur'an-ı Hâkim ve Meal-i Kerim, İst,.: Risale Basın Yayın Ltd.Şt. c: I-III.

Doğrul, Ö. R. (1947) Tanrı Buyruğu, İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık. c.I-II.

el-Müfredât fî Garîbi'l-Ku'rân, İstanbul: Kahraman Yayınları, 851s.

Goldziher, Ignaz, "Ehl-i Kitaba Karşı İslam Polemiği II", çev. Cihad Tunç, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 5 Ankara, 1982, s. 249-277.

Harman, Ö. F. (2000). "İbrahim" Md., DİA, TDV Yay., İstanbul, c.21, ss.266-273.

Kitab-ı Mukaddes/Kutsal Kitap, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 2009.

Kutub, S. (tsz.) Fizilal-il Kur'an, Çev: S. Ateş, Yeni Ufuklar Nesriyat, İstanbul, XXVIIIc.